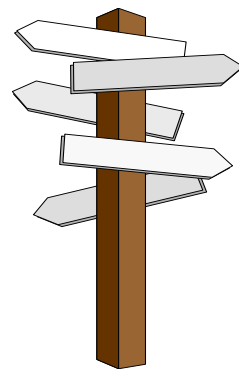

Útjelző

2006 MÁRCIUS

Az E.K.E. Bányászati Osztályának ismertetője

VI. évf. 20. sz.

Verespatak

Ádáz küzdelem folyik manapság a mérhetetlen gazdagodási vágy képviselői és a természetvédők között. Szerte a világon. Nálunk a helyszín neve: Verespatak.

Most, hogy minden jel szerint politikai döntés készül a kulisszák mögött, a Gabriel Resource cég tulajdonosai semmit sem bíznak a véletlenre. Hiszen a döntéshozó illetékeseknek nyugalom kell a megfelelő engedélyek kibocsátásához. Nem merik ezt a piszkos munkát a tiltakozó közvélemény nyomása alatt elvégezni.

Cinikus, az emberek jóhiszeműségével és tudatlanságával visszaélve, saját szavaikat fordítva ellenük – mindannyiunk ellen – fizetett hírdetések lepték el az írott és elektronikus sajtót.

Egy ideig reméltük, hogy a magyar nyelvű lapokban valami félreértés, vagy éppenséggel a reklámfelelősök figyelmetlensége folytán jelentek meg ezek a júdás-pénzzel honorált anyagok. Sajnos, tévedtünk.

Lapszerkesztők önelégült hada nem tudja (vagy nem akarja tudni), hogy ha a felszíni kitermelés megindul Verespatakon, nem kevesebb mint kilenc – különböző felekezetű – templomot rombolnak le és négy temetőt számolnak fel, azonnal. Ha pedig ne adj Isten, megtörténik az amitől a legjobban félünk: a 185 méter magas gát nem tudja megtartani a nehézfémekkel és ciánvegyületekkel mérgezett – a nagybányai tárolóban elhelyezett zagnál negyvenszer nagyobb mennyiségű –

iszapot és az lezúdul, előbb az Aranyos majd a Maros folyón, akkor több százezer ember ivóvíze, megélhetése, jövője kerül veszélybe Fehér, Hunyad, Arad megyékben és olyan számunkra kedves városok nyomorodnak meg évtizedekre, mint Torda, Nagyenyed, Gyulafehérvár, Déva, Lippafüred és Arad, hogy csak a jelentősebbeket említsük.

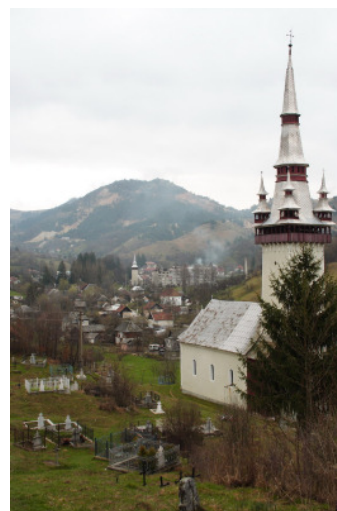
Ami Verespatakon készül, annak semmi köze a fejlődéshez, egy vidék felzárkóztatásához. Ez modern rablóhadjárat! Jön néhány ember, megszedi még néhány százat, fosztogatnak együtt 16 évig, holdbéli tájjá változtatják a vidéket és aztán eltűnnek nyomtalanul. Jogilag számonkérni soha többé nem lehet tőlük semmit. Nekünk meg itt marad az Erdélyi Szigethegység szívében egy vegyi bomba, melynek ketyegését még legalább száz évig kell majd rettegve figyelni...

Elvárjuk, hogy az érintett lapok közöljenek egy feltáró, a hírdések manipuláló tartalmát ellensúlyozó, azok összterjedelmével azonos terjedelmű anyagot olvasóink korrekt tájékoztatása érdekében.

Reméljük, van elég lelki erejük megkövetni olvasóikat és az emberek érdeke akikhez szólnak, nemcsak nekünk fontos. **(I.M.)**

Verespatak: növekvő kráter ...

Verespatak: templomok, temetők ...

Nagy István Róbert fotói

Orbán Irma – az Óbecse-i (Bácska) illetőségű úrihölgy – 1904 nyarán töltött négy hetet a Stájerlaci üdülőben, ahonnan több kiránduláson vett részt. Élményeit papírra vetette, melyeket a temesváron kiadott Délmagyarországi Közlöny 1904 szeptember 24 és 25-i számaiban tett közzé. Az írásokat dokumentumértékű tartalmukra való tekintettel közöljük újra.

Orbán Irma

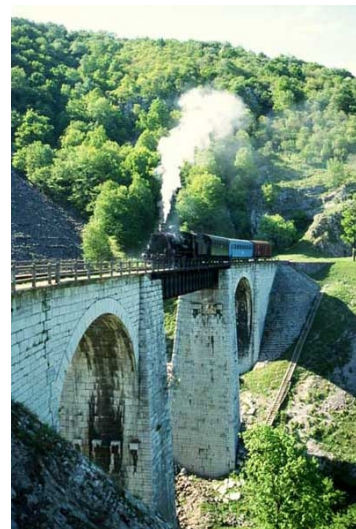
A magyar Svájc

(Útiképek Stájerlak-Anináról, Marilláról)

Hazánk természeti szépségekben gazdag vidékeihez tartozik Délvidékünk hegyes tája. Különösen Krassó-Szőrény megyét áldotta meg a mindenható szebbnél-szebb kiválóságokkal. Sokat hallottam már Stájerlacról, Anináról, Marilláról, láttam is nevezetesebb részeket illusztrálva, de most, hogy a nyáron alkalmam nyílt mindezekről személyes tapasztalatokat szerezni, hazánk e kies vidéke „Magyarország Svájca” igen kedves színben áll előttem.

Utam Óbecséről elindulva, Temesváron át vezetett Anináig. A síkságon csak egyhangúan haladtunk tovább. Versecnél ugyan már emelkednek hegyek és magának a városnak szép panorámája van, de Oravicától kezdve a szem a természet legváltozatosabb alkotásain gyönyörködik. A gőzös lassan, erőmegfeszítéssel halad mind feljebb pályáján s Oravicától Anináig mintegy 300 méterrel emelkedünk. Itt elénk tűnik a gyönyörű kis Nátravölgy melyben az idillikus fekvésű Majdán község terül el. Mögötte a meredek Nátra sziklák. Most a vízről nevezetes Lissava következik. A pályaudvarnál van egy kis természetes forrás, amint a hegyből kibugyog és kristálytisza vizét mohón fogják fel az utasok zsebporharaikba, hogy magukat felüdítsék vele. Majd továbbmenve, a lissavai alagúton át ismét a legszebb kilátás nyílik. Ott a Dobra-Luntye (a vidéken túlnyomó a román lakosság, innen erednek a román elnevezések) viruló zöld palástjába burkolva; megette a kopár, de a maga nemében mégis szép Planitea nyúlik az ég felé. Azután sorban következnek a Tilfa-Mare (nagy), a cukorsüveg alakú zöld lombos hegy, majd a Tilfa-Vas. A szem nem győz betelni a szebbnél-szebb hegyekkel, kies völgyekkel s mintegy pihenőül szolgál egy-egy alagút; most is a 700 méter hosszú Maniel alagút, mely S formájú. Tervezőjéről nyerte nevét. Ebből kiérve, az isteni Zsitin-völgy tárul elénk, mely kis hegyi ösvényeivel, apró, szétszórt házikóival, csörgedező forrásaival a legbájosabb látványt nyújtja.

Minél feljebb hatolunk a hegyek közé, annál kellemesebbé válik a levegő. Következik a vidéknek egyik legmagasabb hegye a Polomb, mely 1800 méter magas hegycsúcs, majd egy tátongó mélység felett vezet egy vasúti híd, az úgynevezett Nagy-híd. Mielőtt a vonat előlött elrobogna, merőn belétekintve a szemközti lévő barlangba, abban a Szűz Mária látható. A kősziklák a az alagút tulsó nyílása a vonat kanyarodása következtében ugyanis akként alakul, hogy elénk fantázia mellett láthatóvá válik eme égi jelenés.

Mintha a vonat bujócskát játszana a reámeredő sziklával, el-eltűnik egy rövidke alagútban, aztán ismét előbukkan; miután ez így néhányszor ismétlődik s a gőzös keresztülzakatolt az 500 méteres Polomb alagúton, Krassóvárra érünk. Itt nevezetes a mész- és cementgyár. E vidéken mésztartalmú hegyek is találhatóak. Innen Aninához közeledve, oly gyönyörű a vidék, hogy az ember nem tudja, melyik oldalt szemlélje, midőn a 900 méter hosszú krassovai alagútból kiér. Itt sokat kanyarodik a vonat, aztán sziklahasadékbán halad, majd egy roppant mélység közvetlen szélén, aztán kisebb-nagyobb hidakon, néhol kiálló sziklatömbök lezuhanásával fenyegetnek. Szóval: rendkívül merész vállalkozás volt e vidéken vasúti pályát építeni és tömérdek pénzt, valamint időt nyelhetett el. Látszik már az Aninát jelző füstgomoly s közelebb érve, gépzakolatás, zúgás, kopácsolás, fütty, stb. hangzik. Megérkeztünk.

Anina maga annyiban érdekes, hogy csupa egyenlő társasági házból álló kolóniákra oszlik. Ilyenek: Ferdinánd-kolónia, cseh-, fekete-, veres-kolónia, németország, stb. A völgynek hosszában húzódnak: Cselnik, Anina, Szigiszmund, Terézvölgy és Stájerlak (község) megszakítás nélkül; köröskörül pedig hatalmas hegyek övezik. Anina, mint tudjuk, nagy mennyiségű szénkivittel bír. Nevezetesebb szénaknái: Ronna-akna, mely 600 méter mélyre nyúlik a földbe. Ronna igazgató után nevezték el. Benne egy nagyon tevékeny bányafőtisztnek: Wodrazkanak a képmását hálából megörökítették. Tinfeld-akna, mely hasonló mélységű. Ez általános ventilátorral van ellátva, mely Anina összes szénbányáiból bocsátja ki a rossz gázokat. Brenner-akna, melyben a munkálatok szünetelnek, mert a bányában a levegő ég; néha fölötte füst és láng is látható. Gusztáv-akna, Kübeck-akna, Tinfeld I-akna, de ezt már kitermelték, Colonia-akna s végül a poétikus fekvésű Terézvölgyben Frigyes-akna, mely 500 méter mély. Itt jelen voltam midőn hat bányász égő bányalámpákkal s egyéb eszközökkel felszerelve beszállt a kosárba s „Glück auf !” (Szerencse fel !) kiáltással (németajkiak lévén) villámsebességgel haladtak lefelé a koromsötétbe s a szédítő mélységbe ...

Legérdekesebb Aninán a „mű” (das Werck), ahogyan ott nevezik. Ebben van a vashengerítő, szeggyár, srófgyár, kályhagyár, nagyszerű vasöntőde és zománczó, kokszegető kemencék, villanytelep (Centrale) s ami a legnagyobb: vaskohó. A vasat azonban nem Anina, hanem a közeli Dognácska szállítja. Inspektori engedéllyel s vezetéssel néztük a jeles munkálatokat, de a vasolvasztó volt a legbámulatosabb. Minden negyedik órában kifúvatják az olvasztott vasat s ez, mint valamely tűzhányóból az izzó láva, úgy ömlik széjjel. Anina állandóan 7000 munkást foglalkoztat s időnként ideiglenes munkásokat is. A nép nagyjából román, német és cseh származású. Mikor a bányából kijönnek, a szénportól szinte négerekké vannak változva az európai emberek. Amikor munkaszünetük van, saját bányászzenéjük mellett szórakoznak el. A tavalyi sztrájk óta azonban nagyon elnyomott helyzetük van. Szegények és igénytelenek. Ők beérik, nehéz munkájuk dacára, naponta három ízbeni kávézással.

Aninának nagyon kevés kiránduló helyei vannak: a vadregényes Kígyóhegy a Cigány-úttal, egy gyönyörű völgykatlan, egy magas hegycsúcson a kilátótorony, honnan letekintve Anina, Stájerlak s a nyaraló megkapó látkepe gyönyörködtet, továbbá az Izvornici kutacska, Margittás, Rablómező, stb. Legérdekesebb s a természet remek alkotása a Bohny-tárna a cseppkőbarlanggal. Minden átmenet nélkül a meleg völgyből hirtelen fagyos légkörbe lépünk. Kabátjainkat magunkra öltve, mentünk az óriási barlangnyílás felé. A kristályvízen keresztül, mely belülről rejtélyes csobogással jő, minden legapróbb homokszem látható és oly hideg, hogy a kéz megdermed benne. Jó íze miatt egész Anina, csatornahálózattal levezetett vizét issza. Lefolyása mentén óriási, ernyőnagyságú levelek tenyésznek. Találtunk rajta kis tutajféléket, melynek segítségével bejutottunk az elég mély vízben keresztül a cseppkőbarlangba.

Közlő: Pálkovács István

2005 július 1. és december 31 közötti EKE túrák, kirándulások és rendezvények

2005 július 2-3	Autóskirándulás + Hegyitúra	Sátorozás és hegyitúra a Buceş hágó fölött magasló tanuhegyen és környékén	Túravezető: Milka Zsolt	12 résztvevő
2005 július 9-10	Kerékpártúra	(Temesvár – Oravicabánya) – Ómoldova – Kazánszoros – Orsova – (Temesvár) ???	Túravezető: Nagy Attila	2 résztvevő
2005 július 16-24	Máramarosi túrákörút	Gutin hágó – Kakastaréj rezervátum – Máramarossziget – Felsővisó – Vasér völgye: Botizig és vissza – Borsafüred	Túravezető: Illés Mihály	6 résztvevő
2005 július 27 – augusztus 3	Máramarosi túra	(Temesvár – Alsóvisó) – Vasér völgye – Toronyága – Borsafüred – EKE vándortábor	Túravezető: Sztupár Zoltán	11 résztvevő
2005 augusztus 3-7	Részvétel az EKE XIV-ik vándortáborában	Túrák, kirándulások és rendezvények a tábor programajánlatai szerint	Csoportvezető G.Szabó László	17 résztvevő
2005 szeptember 9 – 11	Hegytúra	(Temesvár – Nagyszalonta – Belényes – Bogatelep) – Varasó – Szamosbazár – Pádisi fennsík – Ponorrét – Csodavár – Bogatelep – Galbena szoros és vízkitérés – (Belényes – Nagyszalonta – Temesvár)	Túravezető: Siska Szabó Zoltán	8 résztvevő
2005 szeptember 24 – 25	Hegytúra	(Temesvár – Resicabánya – Krassóalmás) – Komárniki tisztás – Mediureca – (és vissza)	Túravezető: Illés Mihály	5 résztvevő
2005 október	Turistautak festése a Ruszka hegységben	1. Román Gladna – Căpriurul menedékház 2. Zold – Bégalankás 3. Zold – Tamásd 4. Zold – Stan nyereg	Munkálatvezető G.Szabó László	9 résztvevő
2005 november 15	Vetítéses előadás	A Svájc-i Alpokban	Előadó Milka Zsolt	23 résztvevő
2005 december 1 - 4	Magashegyi túra	(Temesvár – Herkulesfürdő) – Csernafalu – Csernahegység gerincút – Vlaşcu Mare csúcs – Cserna völgy – (Herkulesfürdő – Temesvár)	Túravezető: Nagy Attila	4 résztvevő
2005 december 2	Vetítéses emlékülés	A bánági EKE – csoport első kirándulásának ötödik évfordulója alkalmából * Történeti visszatekintés (Slide Show) * Róma (DVD-film)	Előadók: Illés Mihály és Ohánovics Miklós	23 résztvevő
2005 december 3	Jubileumi gyalogtúra	Temesvár – Máriaradna – Solymos – Lippafüred – Temesvár	Túravezető: G.Szabó László	6 résztvevő

100 éve halt meg Czárán Gyula

Siska Szabó Zoltán írása

Sok – sok évvel ezelőtt, amikor Menyházán a néhai Pálffy tanár úr kölcsönadta Mátyás Vilmos: A Bihar hegység című könyvét, még nem tudtam, hogy milyen kincset tartok a kezemben. Mínta egy régi könyvespolcra leemelt poros könyvet ütöttem volna fel: egy külön világ tárult fel előttem, melynek szavai, rajzai, térképei menthetlenül rántottak bele a természet és a hegyek olykor titokzatos birodalmába, úgy, mint egykor Verne Gyula kalandregényei, melyeknek cselekményeit újjammal követtem a térképen.

Addig csak elvétve voltam a hegyekben, inkább amolyan kocaturista módjára, semmint egy határozott célt követő hegyi turista. De hamarosan sort kerítettem első *komoly* utamra. Legfontosabb volt a fentebb említett könyv fénymásolatát magammal vinni. A benne leírt ösvények, térképek és persze iránytű segítségével beléptem Czárán Gyula birodalmába. Iránytűre szükség volt, mert akkoriban kezdtek csak az egykoron megszüntetett turista klubok újjászülni vagy újak alakulni, tehát a színjelzések (ha egyáltalán voltak itt-ott) eléggé elhanyagolt állapotban fogadták a vándort. De huzamosabb ideig egyszer sem éreztük eltévedve magunkat, annak ellenére, hogy több napig vándoroltunk. Végigmentünk a Szegyesdi völgyön, két-három barlangba be is bújunk, majd felkapaszkodunk a Bakhátra, ahonnan a Rozsda-szakadék mellett leereszkedünk a Galbina szurdokához, onnan fel a Csodavárhoz, majd még feljebb, Pádisra. És ezzel elkezdődött a túrák sorozata, melyek felnyitották a Bihar hegység csodáinak, természeti szépségeinek kapuit.

Január 5-én volt száz éve annak, hogy meghalt Seprősi Czárán Gyula, a Bihar hegység feltárója, a bihari turistaösvények építője, turizmemelkedéke „nevelője”. Alföldi, gazdag földbirtokosként megengedhette volna magának a vele járó jólétet, de az akkori világ vonzó csábításainak ellen tudott állni. Pedig életének háromnegyed részét fent a hegyekben töltötte, egyszerű körülmények között. Kibérelhette volna magának a világ legkényelmesebb szállodáját, de ő inkább berendezte magának a Galbina Hotelt a Galbina szurdok meredek falai között, ahol nem voltak szolgák, nem volt kényelem, de volt a Természet és a természetet kedvelők szeretete!

Ihatott volna a kor legjobb boraiból a világvárosok szalonjaiban, de a hideg forrásvíz jobban oltotta szomját.

Öltözhetett volna finom szövetekbe, puha bőrcipőkbe, de neki a turistabot és a szöges bakancs volt a legértékesebb.

Mivel szerette a zenét (több hangszeren tudott játszani) rengeteg időt tölthetett volna Európa hangversenytermeiben, de a madarak éneke kedvesebb volt neki, a szél hegedült, a vizesések moraja üstdobként dübörgött a kemény sziklafalak között. A természet tiszta hangjaival töltötte meg néma zongoráját, az ő szimfóniáját viszhangozták a Colosseum falai a Galbinában...

Talán csak mai mértékkel tudjuk felfogni munkájának jelentőségét, amikor látjuk, hogy pár kilométer utat évek alatt sem lehet járhatóvá tenni. Czárán saját költségén 680 km turistaösvényt épített a Biharban, ha kellett hidat épített, ha kellett sziklát robbantott, hogy láthatóvá tegye a természet szépségeit. Ezt illenék megköszönnünk Neki úgy, hogy néha emlékezünk Rá. Ahogy a szobrász kifejezi a hideg kőben a gondolatait, vagy a festő üres, fehér vászonra viszi színes érzéseit, úgy Czárán is megalkotta műveit: feltárta, feltérképezte, leírta számunkra: a Csodavárat, a Szamos-bazárt, a Galbina-szurdokot, a Mézged barlangot, Szentháromság vizesét.

Halálának századik évfordulóján aradi, nagyváradi és temesvári turisták kis csoportjával emlékeztünk meg a sírjánál a nagy természetjáróról, felfedezőről. Koszorút helyezett el az Erdélyi Kárpát Egyesület Bánsági Osztálya részéről G. Szabó László, a nagyváradi Czárán Gyula Alapítvány részéről Egri Ferenc, majd az aradi Kondor Klub képviselőtében Gureanu Dorel róttá le tiszteletét. A megemlékezés méltó befejezéseként Stefanov Titusz Czárán-kutató tartott pár perces előadást Czárán munkásságáról.

Távolabbi vendégeinknek utána megmutattuk volna Menyháza nevezetességeit, de sajnos nem sok dicsekednivalónk volt. A szállodák jóléről tanúskodnak, de az egykori vaskohó maradványainak napjai meg vannak számlálva, a régi fürdőt bontják vagy éppen újjáépítik? Ki tudja? Mivel a hátsó, hegy felőli részét már lebuldózereték. Talán ha megint felépítik, akkor is hazudnék a gyermekemnek, ha azt mondanám – ezek százéves falak! Hogy megint vörös márványból lesznek a medencék? Vagy rézből a csapok? Nem nagyon hiszem, vagy ha mégis? Akkor azt én nem fogom látni – mert nem szoktam nyerni a lottón. A fürdő központjában álló szikla, a Czárán emlékmű még mindig várja, hogy visszahelyezzék rá a márványtáblát, amit az impériumváltás után vertek le. De Menyházán ennek még nem jött el az ideje...

Amit Czárán alkotott, az a természet szépségeinek imádata és az emberszeretet volt, ami elveszett, az ember miatt történt. Vigyázzunk arra ami adatott nekünk! Czárán alkotásait nem a természet adta át az enyészetnek, hanem az ember. A természet csak él, de az ember pusztít!

Aki Menyházán jár menjen fel a katolikus temetőbe Czárán sírjához, tegyen le egy vadvirágot, tiszteletből, emlékezésül, és azért, hogy ne maradjon a sír jeltelen. Hogy lássa a világ: az a sír nem üres, nem szabad eltüntetni, itt nyugszik Valaki!

Azóta itt zúgnak a sírja felett a sudár fenyők a Bihar felől alászálló szélben... Lelke ma is ott bolyong szeretett Biharjában, és vezet mindnyájunkat, akik néma áhitattal járjuk ösvényeit. Meghatódva állunk nemes fekete márványlappal borított sírja előtt, és halkán olvassuk a sírkereeszt feliratát:

„Csak az halt meg akit elfelejtetek!...”

**Útjelző – Az Erdélyi Kárpát Egyesület Bánsági Osztályának negyedévenként megjelenő ismertetője * Szerkeszti: Illés Mihály *
www.ekeban.ro e - mail: utjelzo@ekeban.ro**